

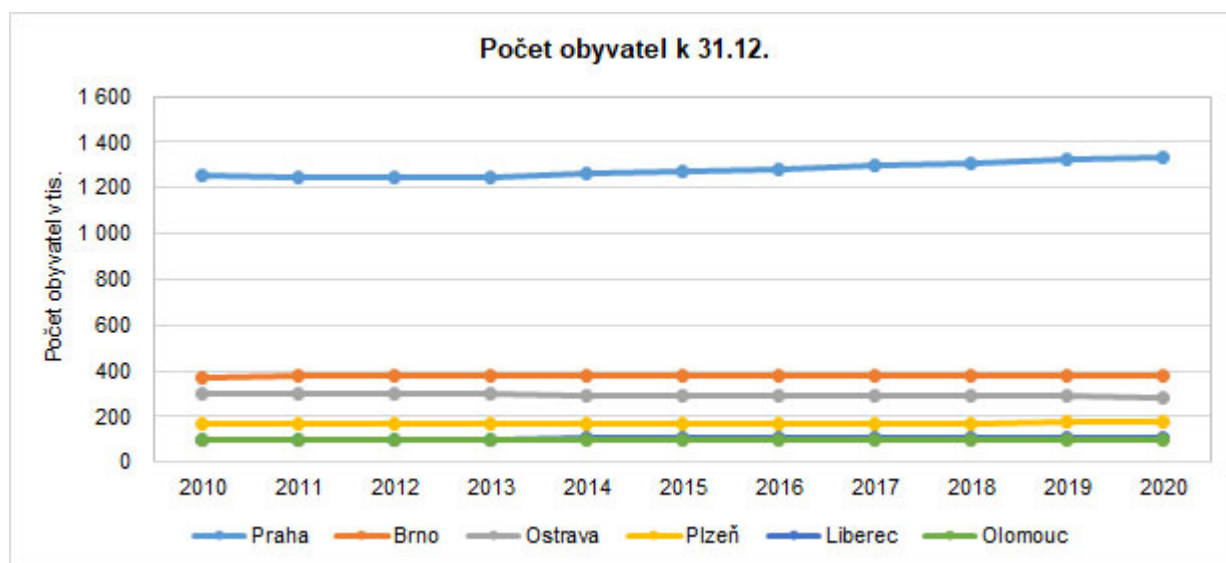
KOMENTÁŘ

4. 5. 2021

Demografický vývoj stotisícových měst

Demografický vývoj měst v Česku s více než 100 000 obyvateli se za posledních 10 let proměnil. Podívejme se, jak se vyvíjely některé významné ukazatele, nejen v rámci jednoho města, ale i v porovnání mezi sebou navzájem.

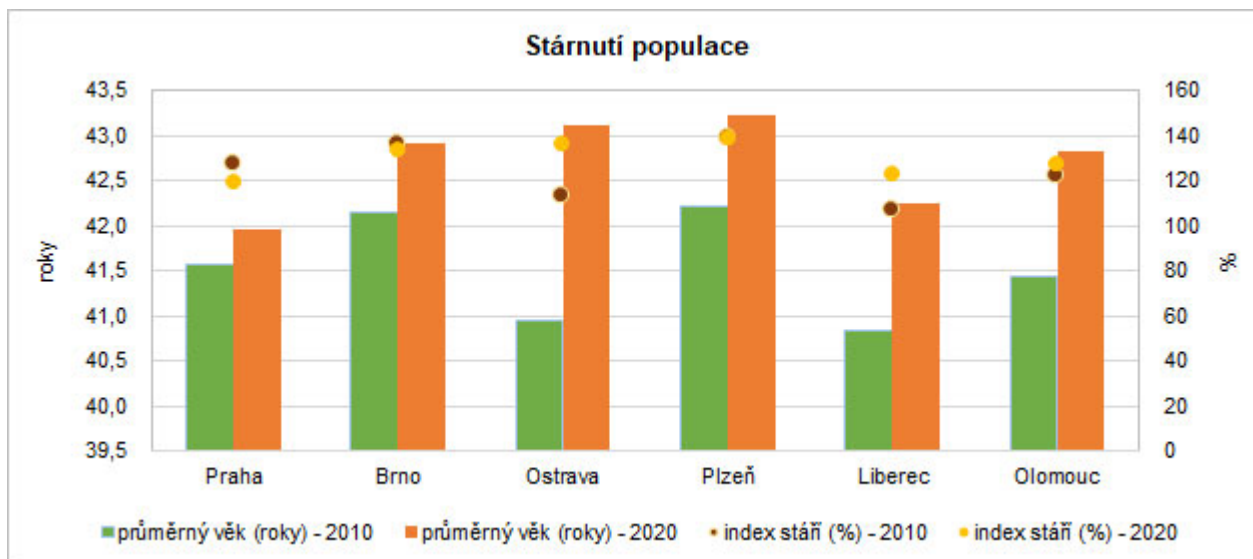
Hranici sto tisíc obyvatel v posledních 11 letech, tedy mezi roky 2010-2020, pravidelně překračuje pouze šest českých měst, a to v ustáleném pořadí 1. Praha, 2. Brno, 3. Ostrava, 4. Plzeň, 5. Liberec a 6. Olomouc. Rozdíly mezi nimi jsou ale značné. Zatímco nejlidnatější Praha měla k 31. 12. 2020 celkem 1 335 084 obyvatel, druhé Brno mělo o více než 2/3 obyvatel méně. Ostrava pak měla ve srovnání s Prahou o 4/5 obyvatel méně, atd. V grafickém znázornění by měla křivka klesající tendenci a obecně tak lze říci, že velikost měst v Česku podle počtu obyvatel odpovídá Zipfovou pravidlu¹ velikostního pořadí měst. Počet obyvatel mezi roky 2010 a 2020 poklesl pouze v Ostravě o 6 %. V ostatních pěti městech se počet obyvatel v posledních deseti letech zvýšil, nejvíce v Praze (+6 %) a Plzni (+4 %).

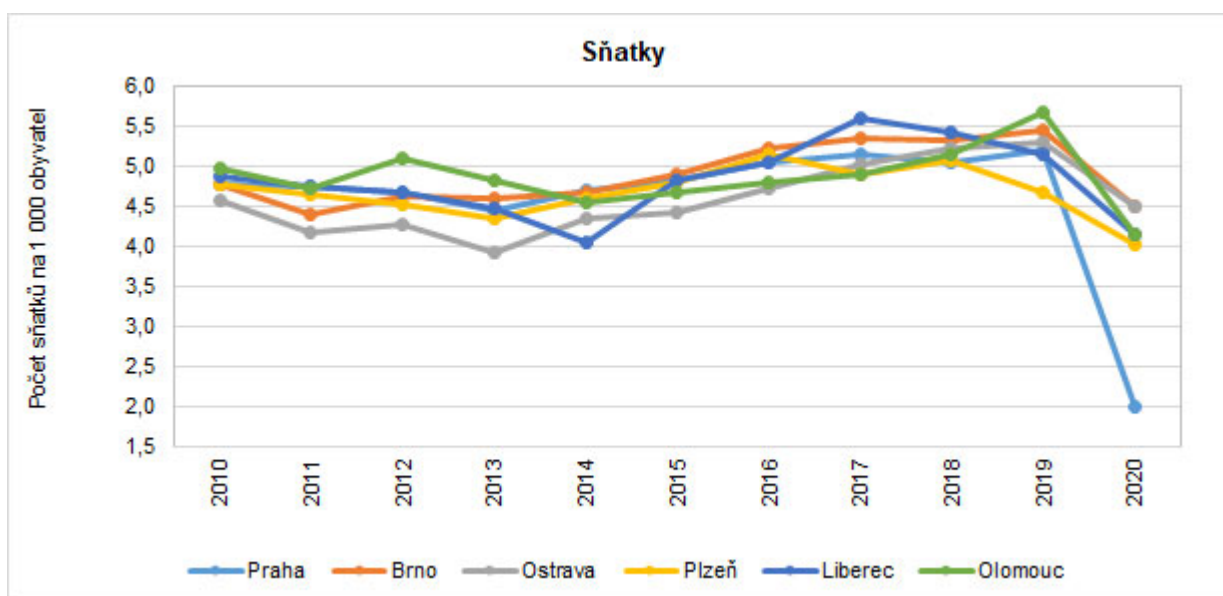
Průměrný věk obyvatel se v šesti stotisícových měst v roce 2020 pohyboval mezi 42,0 roky v Praze a 43,2 roky v Plzni. Za posledních 11 let obyvatelé těchto šesti měst zestárlí v průměru o 1,2 roku. Nejvíce v Ostravě (+2,2 roku), Liberci a Olomouci (+1,4 roku), nejméně pak v Praze (+0,4 roku). Výrazné změny zaznamenal i index stáří, tedy kolik obyvatel ve věku 65 a více let připadá na 100 dětí do 15 let věku. V roce 2020 byl nejnižší v Praze (118,9) a naopak nejvyšší v Plzni (138,6). Od roku 2010 se zvýšil v Ostravě (+ 23,6 p. b.), Liberci (+ 16,1 p. b.), Olomouci (+ 5,3 p. b.) a Plzni (jen velmi mírně o +0,2 p. b.). Naopak se snížil v Brně (-2,7 p. b.) a Praze (-8,7 p. b.).

¹ Zipfovo pravidlo (Rank Size Rule) říká, že četnost jevu je nepřímo úměrná pořadí. V jednoduchém (specifickém) vyjádření pak, že počet obyvatel n-tého města v pořadí odpovídá počtu obyvatel největšího města děleného pořadím n.

KOMENTÁŘ

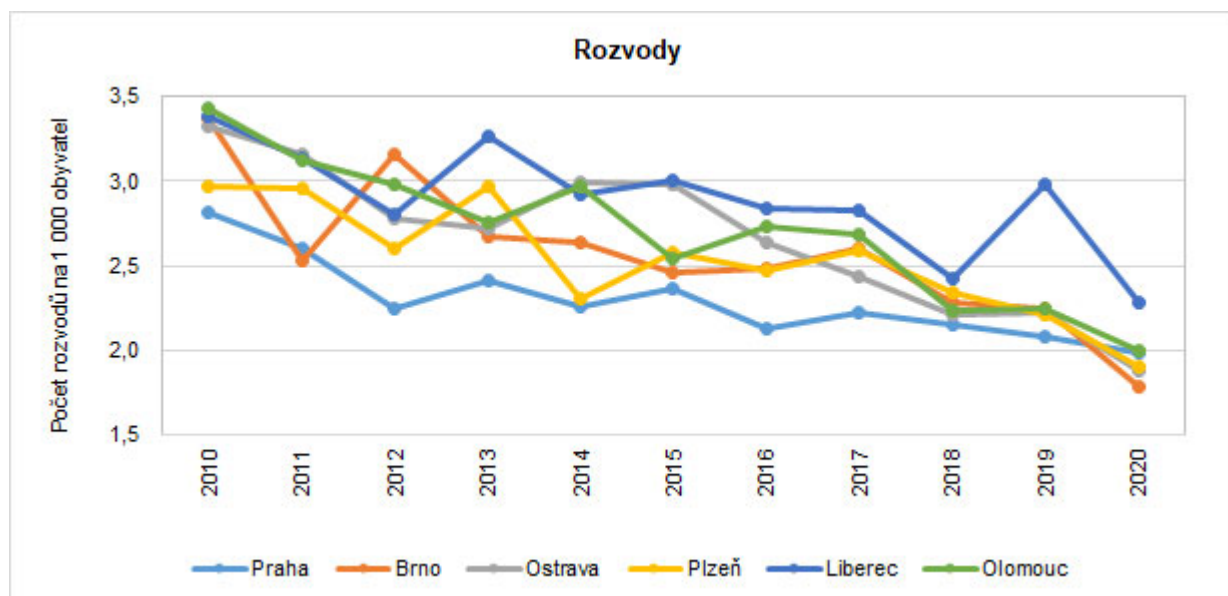

Počty sňatků se ve všech městech mezi lety 2010 a 2019 zvýšily, a to jak v absolutních hodnotách, tak, až na Plzeň, i v přepočtu na 1 000 obyvatel. V roce 2019 byla hrubá míra sňatečnosti, tedy počet sňatků na 1 000 obyvatel středního stavu, přes pět promile v Olomouci (5,7 ‰), Brně (5,4 ‰), Ostravě (5,3 ‰), Praze (5,2 ‰) a Liberci (5,1 ‰). Pouze v Plzni byla její hodnota 4,7 ‰. Plzeň byla také jediným městem, kde mezi roky 2010 a 2019 došlo ke snížení hrubé míry sňatečnosti, a to o 0,1 promilového bodu. Rok 2020 v tomto ohledu přinesl změnu. Mezi roky 2019 a 2020 se počet sňatků v absolutních i relativních hodnotách snížil. V Praze dokonce velmi výrazně (o -3,2 promilového bodu). Nejméně poklesla sňatečnost v Plzni (o -0,6 promil. bodu). Jedním z důvodů tohoto snížení bylo omezení pořádání svateb v důsledku opatření přijatých jako reakce na epidemii Covid-19.

KOMENTÁŘ

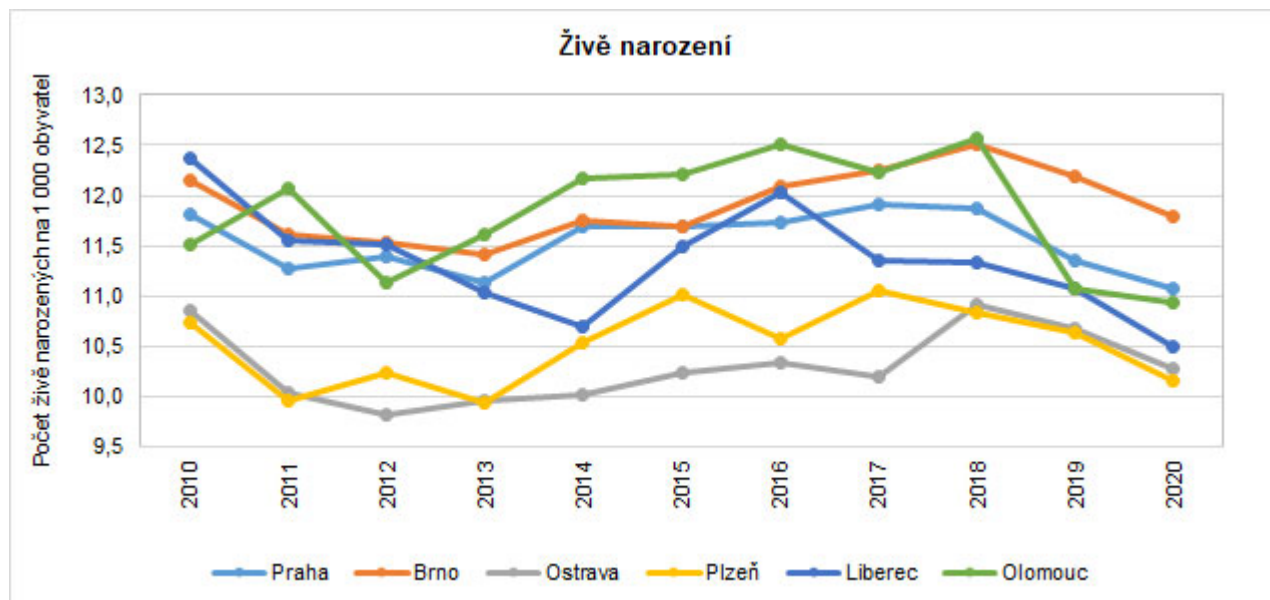
Přestože se počet sňatků mezi roky 2010–2019 mírně zvýšil, a v roce 2020 poklesl, **počet rozvodů** ve stejném období se naopak snížil. Snížila se i hrubá míra rozvodovosti, v průměru o 0,9 promilového bodu. V roce 2019 byla nejvyšší v Liberci (3 ‰). V Brně, Ostravě, Plzni a Olomouci byla na stejné úrovni (2,2 ‰), a nejnižší byla v Praze (2,1 ‰). I u rozvodů došlo v roce 2020 ke snížení jejich výskytu jak relativně tak absolutně. Pokles byl však méně výrazný než u sňatků a odpovídá i meziročním výkyvům v jiných letech období 2010-2019. Protiepidemická opatření tak pravděpodobně neměla takový vliv na rozvodová stání, jako tomu bylo v případě svatebních obřadů.

Z hlediska porodnosti lze obecně říci, že ve stotisícových městech dochází k její stagnaci, resp. mírnému poklesu. V porovnání let 2010 a 2019 se zvýšil počet živě narozených dětí v roce 2019 pouze v Praze (+141 dětí), Brně (+131) a Plzni (+33). V ostatních městech došlo k poklesu – v Ostravě o 231 živě narozených, v Liberci o 98 a v Olomouci o 40. V přepočtu na 1 000 obyvatel středního stavu byl největší pokles zaznamenán v Liberci (-1,3 promilového bodu), dále pak v Praze (-0,5 prom. b.), Olomouci (-0,4 prom. b.), Ostravě (-0,2 prom. b.) a Plzni (-0,1 prom. b.). Pouze v Brně se hrubá míra porodnosti mezi roky 2010 a 2019 nezměnila.

Rok 2020 pokračoval v nastaveném trendu. I v tento rok docházelo ke snižování počtu narozených na 1 000 obyvatel. Největší pokles hrubé míry porodnosti mezi lety 2019 a 2020 proběhl v Liberci (o -0,6 promilových bodů) a Plzni (-0,5 prom. b.), nejnižší v Olomouci (-0,1 prom. b.) a v Praze (-0,3 prom. b.). Trend snižování hrubé míry porodnosti započal ve sledovaných městech již v roce 2018.

KOMENTÁŘ

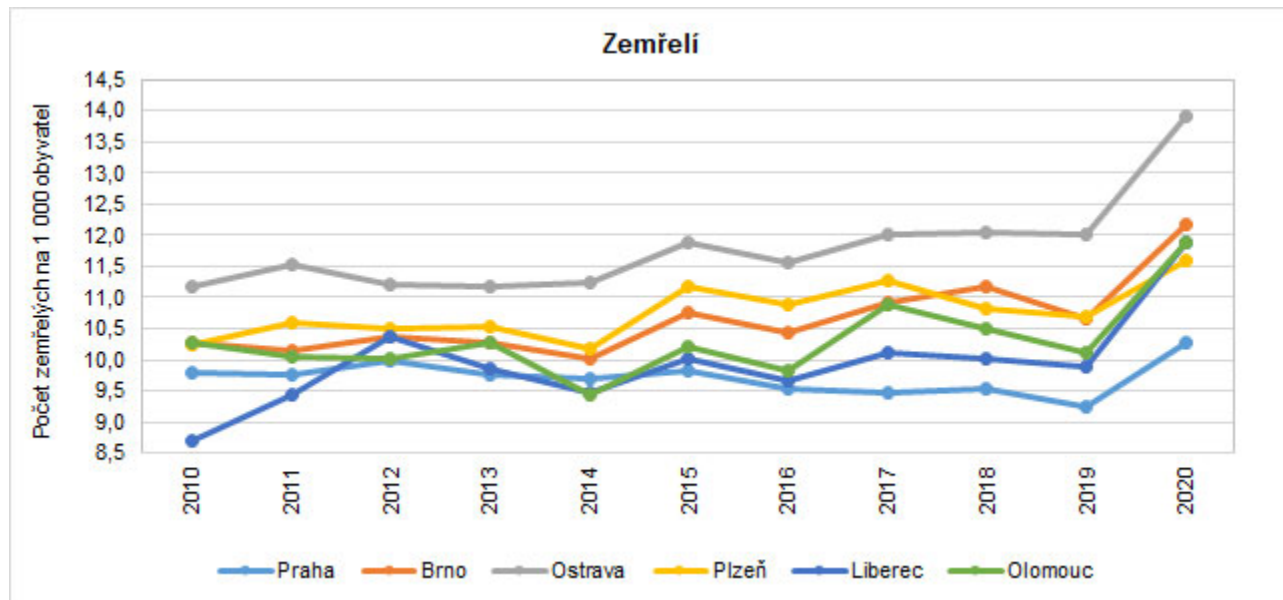

Za posledních 10 let se zvýšil podíl živě narozených dětí mimo manželství. Nejmenší podíl dětí narozených mimo manželství byl v roce 2019 v Praze (40,3 %). Nejinak tomu bylo i v roce 2010, kdy se jich narodilo ale ještě o 5 procentních bodů méně. Druhé místo v roce 2019 zaujímá Brno (40,5 %), které si od roku 2010 polepšilo o jednu příčku. Naopak největší podíl dětí narozených mimo manželství měla jak v roce 2010, tak v roce 2019 Ostrava (56,5 %), kde došlo v průběhu let i k nejvyššímu nárůstu (+7,8 p. b.).

Míra úmrtnosti a její vývoj se v jednotlivých městech liší. V Praze byla v roce 2019 hrubá míra úmrtnosti nejnižší (9,3 ‰) z šesti měst a navíc za posledních 10 let poklesla (-0,5 prom. b.). V Liberci byla v roce 2019 hrubá míra úmrtnosti druhá nejnižší (9,9 ‰), ale na rozdíl od Prahy se její hodnota od roku 2010 zvýšila (+1,2 p.b.). Ve zbylých městech v roce 2019 již byla hrubá míra úmrtnosti vyšší než 10 ‰, v Olomouci 10,1 ‰, v Brně 10,6 ‰, v Plzni 10,7 ‰ a v Ostravě dokonce 12,0 ‰. Ale pouze v Olomouci došlo mezi roky 2010 a 2019 k jejímu poklesu (o -0,2 prom. bodu.).

Na základě dat z roku 2020 lze říci, že se úmrtnost v přepočtu na 1 000 obyvatel oproti roku 2019 zvýšila. Ve všech městech byla v roce 2020 nejvyšší za celé jedenáctileté období. Při porovnání desetiletého průměru let 2010-2019 s hodnotou roku 2020 bylo nejvyšší zvýšení hrubé míry úmrtnosti v Ostravě (o 2,3 promilového bodu) a Liberci (o 2,1 prom. b.). Nejnižší nárůst úmrtnosti byl zaznamenán v Praze (o 0,6 prom. b.) a Plzni (o 0,9 prom. b.)

KOMENTÁŘ

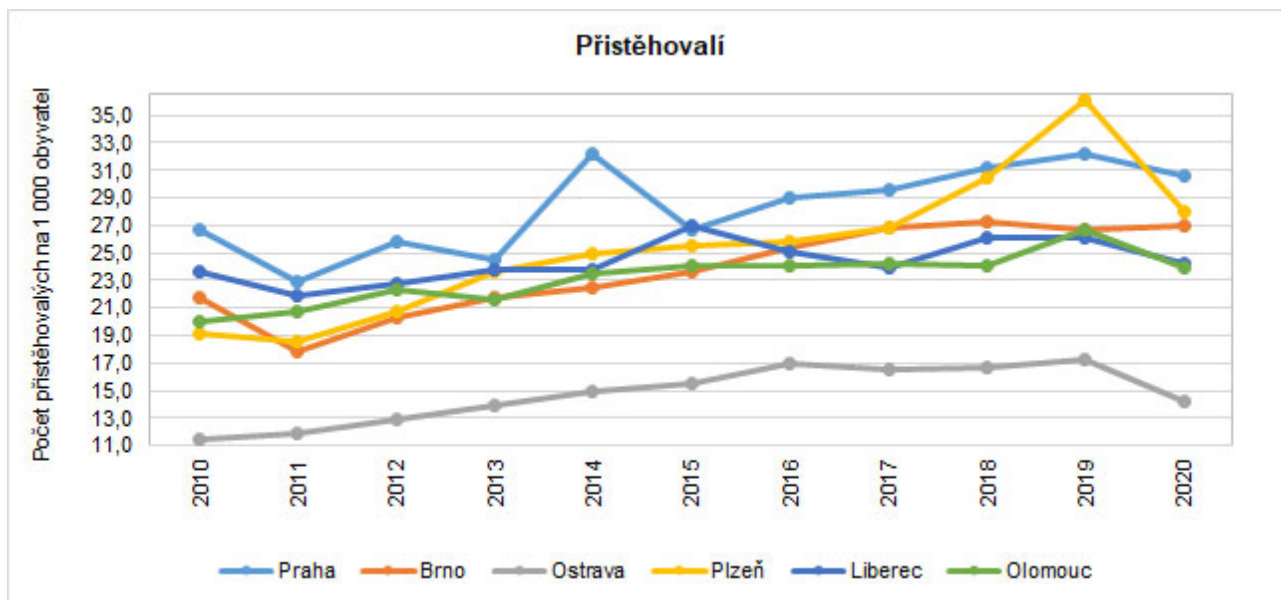
Z hlediska příčin úmrtí ve stotisícových městech dlouhodobě převažují zemřelí na nemoci oběhové soustavy. Na druhém místě jsou pak úmrtí v souvislosti s novotvaru. Třetí místo již není zcela jednoznačné. V Praze, Brně, Liberci a Olomouci jsou to nemoci dýchací soustavy. V Ostravě to byly v roce 2019 také nemoci dýchací soustavy, ale v roce 2010 byly na třetím místě nemoci trávicí soustavy. Naopak v Plzni byli na třetím místě nemoci dýchací soustavy v roce 2010, ale v roce 2019 to byly vnější příčiny nemocnosti a úmrtnosti. Čtvrté a páté místo se ve stotisícových městech dělilo právě mezi vnější příčiny nemocnosti a úmrtnosti a nemoci trávicí soustavy. Údaje o příčinách smrti za rok 2020 budou k dispozici v červnu tohoto roku.

Přírůstek stěhování ukazuje rozdíl mezi přistěhovalými a vystěhovalými daného území. Údaje byly přepočteny na 1 000 obyvatel, poněvadž vzhledem k rozdílné populační velikosti měst není vhodné mezi sebou absolutní počty porovnávat. Od roku 2010 do roku 2020 se počty přistěhovalých ve všech šesti městech zvýšily. Největší nárůst byl zaznamenán v Plzni, kde při přepočtu na 1 000 obyvatel, došlo ke zvýšení o 8,9 promilových bodů. V ostatních městech byly nárůsty mnohem nižší. V druhém Brně o 5,3 prom. b., a nejméně v Liberci (o 0,5 prom. b.).

Nejvíce přistěhovalých bylo v roce 2020 v Praze (30,6 ‰) a dále v Plzni (28,1 ‰). Poté následovaly Brno (27,0 ‰), Liberec (24,2 ‰) a Olomouc (23,9 ‰). Nejnižší hodnoty dosáhla Ostrava (14,2 ‰). V roce 2020 se oproti roku 2019 přistěhovalo (v přepočtu na 1 000 obyvatel) do všech měst s výjimkou Brna méně osob.

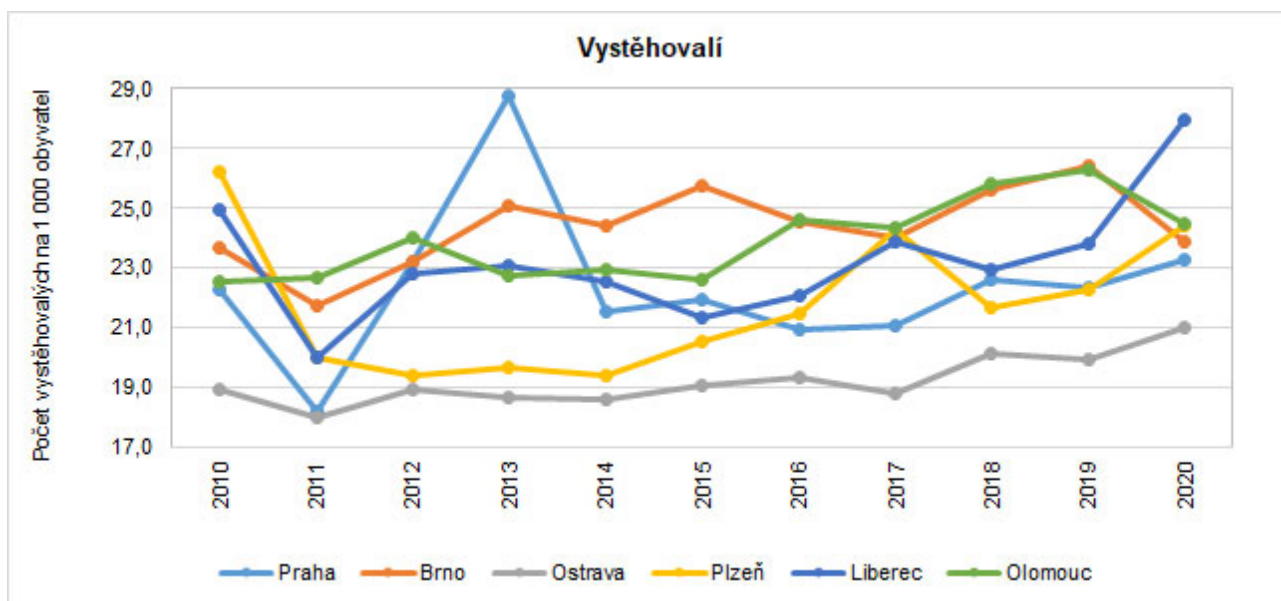

KOMENTÁŘ

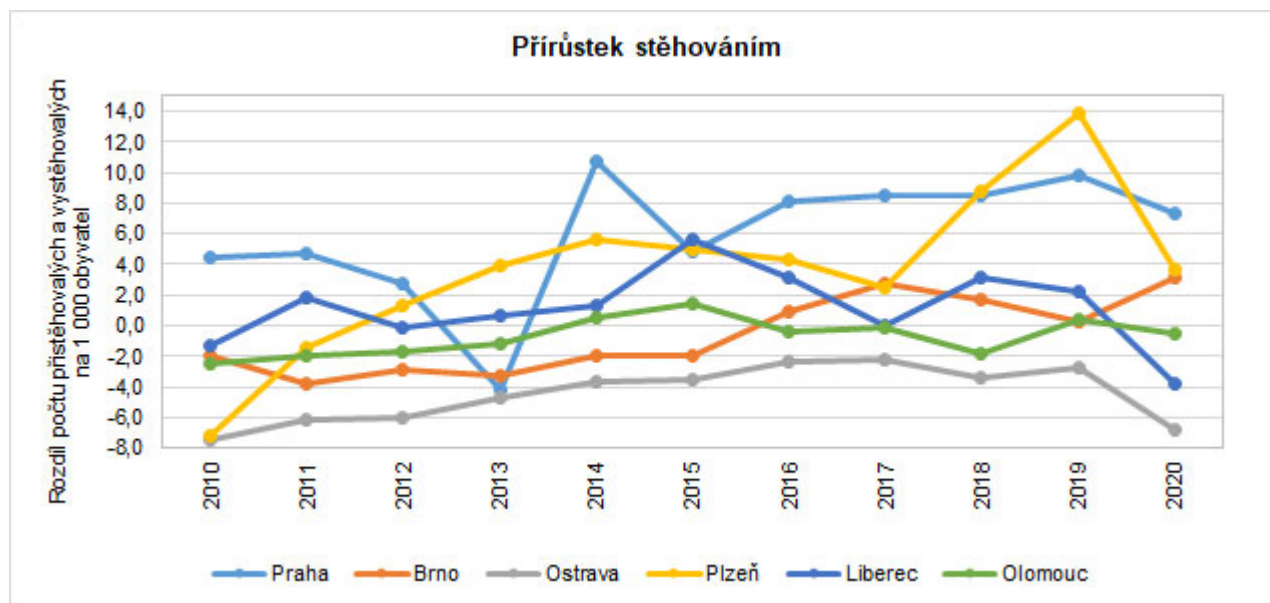
V roce 2019 došlo oproti roku 2010 v Plzni a Liberci k mírnému poklesu počtu vystěhovalých. Tento trend v roce 2020 pokračoval v Brně (pokles o -2,6 promilových bodů) a Olomouci (-1,8 prom. b.). V ostatních městech naopak počet vystěhovalých na 1000 obyvatel vzrostl.

V roce 2020 se v přepočtu na 1 000 obyvatel vystěhovalo nejvíce obyvatel z Liberce (28,0 ‰), Plzně a Olomouce (oba 24,5 ‰), dále pak z Brna (23,9 ‰), Prahy (23,3 ‰) a Ostravy (21,0 ‰). Setrvale rostou počty vystěhovalých v Ostravě, od roku 2016 také v Liberci a Praze.

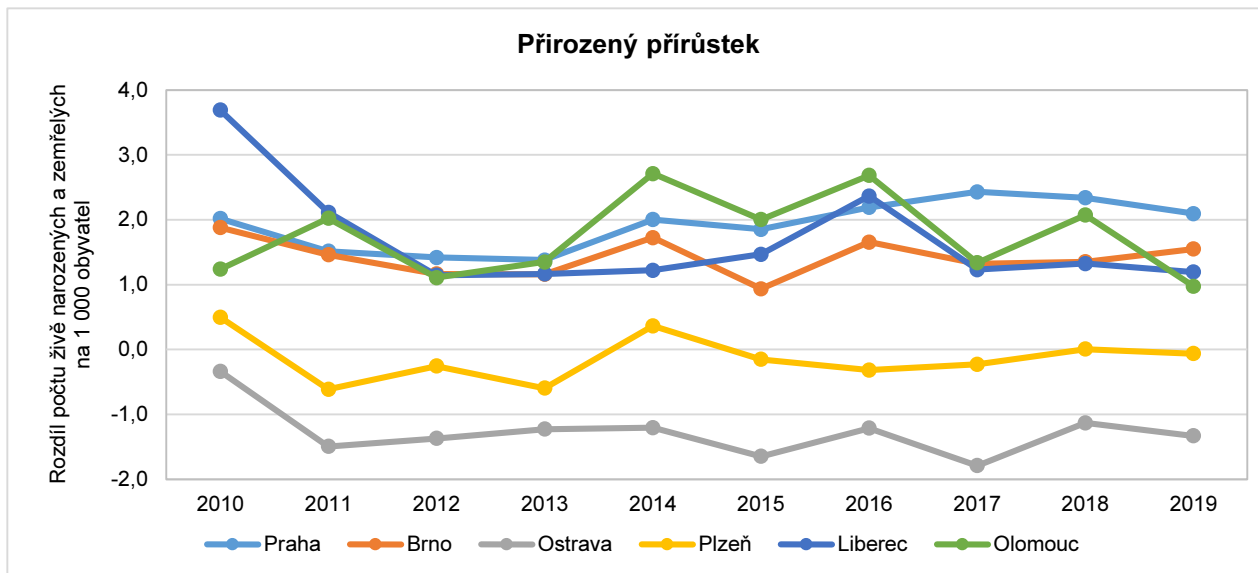
KOMENTÁŘ

Přírůstek stěhování v přepočtu na 1 000 obyvatel byl kladný ve větší části období 2010-2020 v Praze, Plzni a Liberci. V ostatních městech byl vývoj přírůstku stěhování kolísavý a Ostrava dosáhla vždy úbytku obyvatel stěhování (od -7,5 ‰ v roce 2010 po -6,8 ‰ v roce 2020). Míra přírůstku stěhování se za posledních 11 let ve všech městech (kromě Liberce) zvýšila. Nejvýrazněji v Plzni (+10,7 prom. b.) na 3,6 ‰ v roce 2020 a Brně (od poklesu -2,0 ‰ v roce 2010 po 3,2 ‰ v roce 2020).

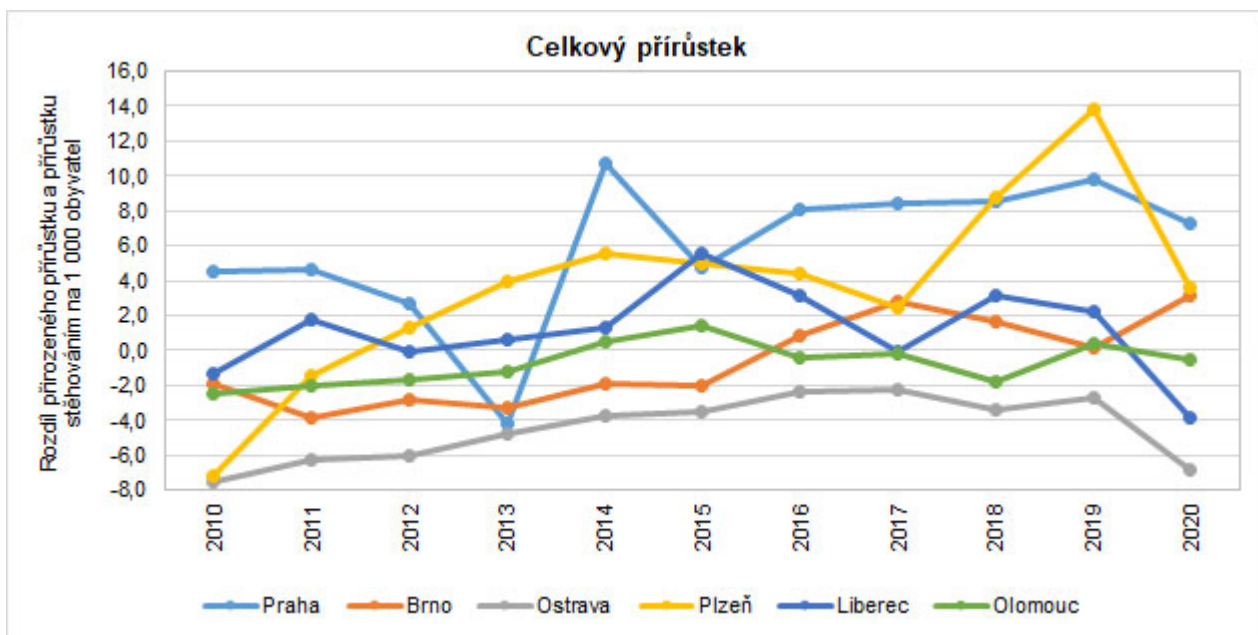

Pro zjištění vývoje celkového přírůstku obyvatel, je potřeba podívat se ještě na míru **přirozeného přírůstku**. Ta byla v letech 2010 až 2019 v Praze, Brně, Liberci a Olomouci vždy kladná. V roce 2020 dosáhla kladného přirozeného přírůstku na 1 000 obyvatel pouze Praha (+0,8 ‰), u ostatních měst došlo k úbytku obyvatel přirozenou měnou od -0,4 ‰ v Brně po -3,6 ‰ v Ostravě.

KOMENTÁŘ

Hrubá míra **celkového přírůstku** ve třech stotisícových městech za posledních jedenáct let vzrostla. Nejvíce v Plzni (+8,8 prom. b.) na 2,2 % v roce 2020, což je způsobeno stále se zvyšující měrou přistěhovaných osob. Před deseti lety však měla Plzeň ještě celkový úbytek obyvatel. V ostatních městech již celkový přírůstek není tak výrazný. V roce 2020 činila míra celkového přírůstku v Praze 8,1 % (+1,6 prom. bodu od roku 2010) a v Brně 2,8 % (+2,8 prom. b.). V dalších třech městech došlo k poklesu celkového přírůstku. V Ostravě docházelo k úbytkům obyvatel po celé 11-leté období a v roce 2020 byl celkový úbytek obyvatel -10,4 %. Došlo tudíž k jeho dalšímu zvýšení (v roce 2010 dosáhl -7,9 %).

KOMENTÁŘ

Používané termíny:

Hrubé míry: porodnosti, úmrtnosti, sňatečnosti, rozvodovosti, přirozeného přírůstku a přírůstku stěhováním je počet daného demografického ukazatele na 1 000 obyvatel středního stavu. Přepočten je proveden z důvodu zajištění srovnatelnosti ukazatelů mezi populačně nesejně velkými městy.

Přirozený přírůstek/úbytek je rozdíl mezi počtem živě narozených a zemřelých.

Přírůstek/úbytek stěhováním je rozdíl mezi počtem přistěhovaných a vystěhovaných.

Kontakt:

Mgr. Lada Lebdušková, Mgr. Jana Podhorská

Oddělení informačních služeb

Krajská správa ČSÚ v hl. m. Praze

Tel.: +420 705 698 131

E-mail: lada.lebduskova@czso.cz, jana.podhorska@czso.cz